

POLJA

ČASOPIS ZA KULTURU, UMETNOST I DRUŠTVENA PITANJA

NOVI SAD - GODINA XXV - CENA 10 DIN.

januar '79. broj 239

kasnije ćemo videti šta o tome misli ajništajn

stojan bogdanović

*na ulazu u poeziju ispunjavam formular
štampanim slovima ispisujem big ben
na drugom spratu predajem ga službenici
najpre razgleda glavu vlasnika
potom uobičajena pitanja o porektu*

*ja sam unuk nikole g bogdanovića
kaplara iz štaba moravske divizije*

usudujem se odozgo

ne mislite valjda da me ženite

*gleda big ben odmahuje preko telefona
i g uredniku saopšteva tačno vreme*

kasnije ćemo videti šta o tome misli ajništajn

*izmislio sam mrežu za hvatanje glagola
prilikom dizanja dosta toga mi ispadne
ipak beležim i stavljam u zadnji džep pesme
meso zajedno sa reumatičnim kostima
izlažem suncu
kad mravi skinu meso kosti nastave
a glagol čuči u hladovini i čeka
čeka da isusu porastu sisice*

*nedeljni ručaka zakazan je za 13 h
pripreme pred polazak obavezne
četku pronalazim u kupatilu
baba mi objašnjava
gde joj je mesto na slici
svečano izlazimo u javnost
pred vratima poziramo
potom grupno ulazimo u glavu
iz nje vadim fotografiju
i celu familiju vešam
na zid ispred nas
dalje se ne sećam*

mogućnost prevla- davanja estetike i mišljenje martina heideggera

danko grlić

Može li se uopće biti, kad je riječ o tome da se rasvijetle bitni problemi umjetničkog, s onu stranu estetike? Nije li to zapravo iluzija poput one pozitivističke, koja je, negirajući svaku filozofiju, ipak i sama ostala filozofija, i to, kao što se obično tvrdi, najgora od svih mogućih filozofija? Ne će li ista sudba zadesiti sve one koji, pokušavajući prevladati estetiku, eo ipso zastupaju, bez svijesti o tome, određen estetski stav? Ne ču li, nadalje, sve te pretenzije da se bude iznad estetike, naprosto mimo onog što je u svojoj raznolikosti pristupa i bogatstvu ideja donijela upravo estetika koja kao filozofska disciplina jedina može menitorno misliti (a ne neobavezno se zabavljati u stilu ljubitelja lijepih umjetnosti) o fenomenu umjetničkog, čak i tada ako to mišljenje misli s platforme suprotne čitavoj dotadašnjoj estetskoj baštini? Nećemo li, ako ignoriramo te sistematske duhovne napore, nužno pasti u prizemlje slijepog praktičizma koji s gađenjem odbacuje sve filozofsko ili uopće teoretsko («Mnogo se teoretizira kad se malo radi» — rekao bi Antun Barac), ili pak u fraziranje koje ostaje uvijek na načelnim, obično nikad neispunjenim potrebama i htijenjima, i koje iz neke borbirane želje da se bude u skladu s modernim tokovima, odbacuje sve prošlo kao okoltao, sklerotično, neprimjereno dinamičnim tokovima živog života suvremene civilizacije?

Ne treba nikako smetnuti s uma da ova, me izgled naivno zdravorazumska pitanja imaju određenog opravdanja i da su mnogi pokušaji tzv. prevladavanja estetike doista završili kao potpuni promašaji. Sve do u najnovije vrijeme suočavamo se s mnogim sličnim ambicijama koje se sigurno malaze ispod praga onog što je već odavno izborneno u estetskoj tradiciji. Ovdje također valja odmah ukazati na to da negacije estetike, upravo tada kad ostaju naprosto negacije, u svom negativitetu, čak i u principu ne mogu biti s onu stranu estetike, i ostaju, samo s negativnim predznacima, u njenom koordinatnom sistemu.¹ Može zvučati paradoksalno, ali je mnogo štošta što je eksplicitno izrečeno, ili je za sebe mislilo da je izrečeno, u čvrstim okvirima estetskog, bilo bliže onom što nazivamo »s onu stranu estetike« od mnogih grlatih modernih pokušaja koji se »radikalno«, no u biti samo deklarativno, odriču estetike. Potrebno je, dakle, ne naprosto negirati određene zastarjele domete estetskog (jer su npr. kasnije iznadani bolji kriteriji, precizniji metodi istraživanja, ili jer su stari koncepti neprimjereni modernim fenomenima umjetnosti), nego napustiti čitav jedan horizont mišljenja i iz osnova ne samo revolucionirati odnos spram umjetnosti ili staviti u pitanje sam pojam umjetnosti, već misaono promisliti same temelje toga odnosa. Za to je potreban obrat koji prelazi sve dosadašnje zbiljske ili prividne pokušaje obrata. Mi ćemo ukazati na njih na primjeru tek jednog od najmarkantnijih mislilaca.²

No, da već u ovom uvodu ne bismo ostali na posvema općim ili samo negativnim određenjima, pokušat ćemo postaviti neka pitanja i time posvema uklatko ukazati na platformu s koje ćemo pristupiti ispitivanju ove nove dimenzije.

Nije li ono što izvorno stoji izvan predmetnosti predmeta (znanosti ili filozofije, ili mišljenja uopće), izvan, dakle, nečeg što se uopće može kao predmetno zasnovati (i što je možda i jednom, u dalekoj dionizijskoj prošlosti, tako nepredmetno sebe i ispoljavalo), postalo tek u estetici predmetom, objektom, gradom.³ Nije li samim tim i novovjekovni pojam umjetnosti stvoren kao projekt jednog takvog predmetnog i umjetnog, pa i pervertiranog odnosa koji luči ono nerazlučivo? I nije li baš tako estetika, kao disciplina što nastaje u određenoj epohi, petrificirala pojam umjetnosti, što je i danas u upotrebi i što za bitvljuje autentičan i neposredan uvid u samo umjetničko?

Pri tom, prije svega, ovdje valja uvidjeti da estetika nije, kako majčešće za sebe misli, tek neka objektivna znanost o lijepom ili umjetnosti, da to nije ni samo filozofska disciplina ili oblik na umjetnost upućenog stručnog mišljenja kojim se iznalaze rješenja zagonetke kriterija ili vrijednosti lijepog po sebi i za nas, već da je estetika određen odnos čovjeka spram svi-

antonijević * bognar * gordić * grlić * harder * jensen * marković
* matković * prokopijević * radojković * siksü * valent * vegri